

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	משפט חוקתי הרשות המחוקקת - חברי הכנסת
תאריך: כ' אדר התשמ"ב, 15 מרץ 1982 עדכון: י"ג ניסן התשס"ג, 15 אפריל 2003 מספר הנחיה: 2.1000 (21.426)	חסינות חברי הכנסת - יציאה מן המדינה בניגוד לצו שיפוטי לעיכוב היציאה

חסינות חברי הכנסת - יציאה מן המדינה בניגוד לצו שיפוטי לעיכוב היציאה

1. לפי סעיף 1 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א - 1951 (להלן - חוק החסינות), חבר הכנסת אינו נושא באחריות פלילית או אזרחית בשל מעשה שעשה במילוי תפקידו או למען מילוי תפקידו כחבר הכנסת.
2. נוסף לכך, נהנה חבר הכנסת מחסינות בפני דיון פלילי בכל עניין ועניין, ואין להעמידו לדין פלילי בגין אשמה מסוימת אלא לאחר שהכנסת נטלה את חסינותו בגין אותה אשמה (סעיפים 4 ו- 13 לחוק החסינות).
3. לעומת זאת, בעניינים אזרחיים שלא בקשר למילוי תפקידו כחבר הכנסת, כגון, בתביעת חוב בסכסוך פרטי או בתביעת גירושין, אין לחבר הכנסת חסינות בפני תביעה בבית-משפט או בבית-דין. משמע, בעניינים כאלה דינו של חבר הכנסת כדין כל אדם. מכאן, כי בית-משפט או בית-דין מוסמך בעניינים כאלה לתת נגד חבר הכנסת כל סעד הניתן כרגיל בהליכים אזרחיים, ובכלל זה צו עיכוב יציאה מן הארץ.
4. אין בחוק החסינות, או בכל חוק אחר, הוראה הפוטרת את חבר הכנסת מן החובה לציית לצווים המוצאים על-ידי הערכאות השיפוטיות בהליכים אזרחיים. פירוש הדבר שחבר הכנסת חייב לציית לצו שיפוטי שהוצא נגדו, ובכלל זה צו עיכוב יציאה מן הארץ, ככל אדם אחר.
5. סעיף 10 לחוק החסינות עוסק ביציאה של חבר הכנסת לחוץ לארץ, וזו לשונו:

"(א) שום הוראה המתנה את היציאה מן המדינה בקבלת היתר או רשיון לא תחול על חבר הכנסת אלא בימי מלחמה.
(ב) חבר הכנסת היוצא את המדינה זכאי לקבל דרכון שירות"

כוונת הסעיף היתה להוראות שבחוק או בתקנות הדורשות, באופן כללי, היתר או רשיון כתנאי ליציאה מן המדינה. כיום אין הוראות כאלה. עם זאת, מטרת הסעיף היתה ועודנה לאפשר לחבר הכנסת לצאת את הארץ לצורך מילוי תפקידו בלא להיזקק לרשיון או היתר מרשות ממשלתית כלשהי, בשל החשש שהממשלה תנסה להגביל את חופש התנועה של חברי הכנסת מן האופוזיציה (ראו לדוגמא, דברי הכנסת כרך 9 עמ' 1652, 2058). לשון אחרת, סעיף 10, כמו סעיפים אחרים בחוק החסינות, נועד להגן על הרשות המחוקקת מפני הרשות המבצעת, אך הוא לא נועד להגן על

חברי הכנסת מפני הרשות השופטת. (ראו המ' 118/79 רכטמן נ' מדינת ישראל, פ"ד לג(2) 45, 48; בג"צ 507/81 אבו חצירא נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד לה(4) 561, 567 - 568, 585 - 586). אכן, לשונו של סעיף 10(א) לחוק החסינות אף היא אינה משאירה מקום לספק בעניין זה; היא מדברת על הוראה המתנה את היציאה מן המדינה בקבלת היתר או רשיון, ואין ביטוי זה הולם צו עיכוב יציאה מן הארץ שניתן על-ידי בית-המשפט.

6. המסקנה היא, כאמור, שחבר הכנסת אשר הוצא נגדו צו עיכוב יציאה מן הארץ על-ידי בית-משפט או בית-דין חייב לציית לצו זה, ואסור לו לצאת את הארץ כל זמן שהצו עומד בתקפו.

7. חבר הכנסת המנסה לצאת את הארץ בניגוד לצו עיכוב יציאה שניתן על-ידי בית-משפט או בית-דין, סמכותו ואף חובתו של שוטר להודיע לו שעל-פי הצו אסור לו לצאת את הארץ, ואף לפעול כדי למנוע את היציאה מן הארץ. עם זאת, על-פי סעיף 3 לחוק החסינות, אין לעצור חבר הכנסת אלא אם נתפש בשעה שעשה מעשה פשע שיש עמו שימוש בכוח או הפרעת השלום או בגידה. מכאן, שאם חבר הכנסת אינו מציית להוראה של שוטר, המבקש למנוע בעדו לצאת את הארץ בניגוד לצו עיכוב יציאה שניתן על-ידי בית-משפט או בית-דין, לא יוכל השוטר לעצור את חבר הכנסת, ויהיה עליו במקרה כזה להסתפק בדיווח לממונה עליו.